

Салюк-Кравченко Олександр Олексійович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри публічного адміністрування, докторант,

Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад

«Міжрегіональна Академія управління персоналом»;

старший науковий співробітник

сектору вищої освіти відділу освітньої статистики і аналітики,

Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики»

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-481-1-56>

ТЕОРЕТИКО-ФАХОВЕ ПІДГРУНТЯ ІМПЕРАТИВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВ-ЛІДЕРІВ СВІТУ

Національні енергетичні системи держав-лідерів світу кожна по своєму унікальна та має свої історичні особливості розбудови. Насамперед, політичний устрій країни та власні національні економіки, які формуються на основі та з метою реалізації та впровадження генеральних цілей розвитку країни-лідера, які більшою мірою декларуються публічно, першочергово є підґрунтям та тригером для появи комплексної системи забезпечення держави будь-якого виду енергією.

Разом з тим, підходи та принципи до розуміння формування національної енергетичної безпеки світових держав-лідерів у кожного свої власні та з врахуванням персональних особливостей розвитку осібних паливно-енергетичних комплексів країни, які неодмінно залежать від міжнародної економічної кон'юнктури енергетичного ринку та впливу глобальної політики яку реалізують в різні проміжки часу міжнародні організації, в тому числі й міжнародні енергетичної організації.

Відтак типи й організаційні форми державних інституцій у сфері управління енергетики, які представляють інтереси держави, так і

учасники та представники суб'єктів енергетичного ринку та приватного менеджменту мають різні господарські форми й власні особливості з корпоративного управління енергетичними компаніями. Отже, процеси планування та реалізації програм з національної енергетичної безпеки світових держав-лідерів є по своєму виключними й винятковими.

Розпочнемо теоретичну частину відповідного дослідження з огляду безпекового розуміння імперативу, який полягає у розумінні, що енергетична безпека є найважливішим фактором забезпечення національної безпеки, що охоплює не лише гарантії суверенітету, цілісності, захисту населення, а й забезпечення сприятливого природного середовища, доступності ресурсів, захист від стихійних лих та підтримання матеріального благополуччя [1].

Можливо відносно зазначеного відмітити, що в економічному розумінні проблематики вивчення досягнень в забезпеченні національної безпеки в енергетичній сфері держав-лідерів у дискусії всієї важливості міри спроможності національних економік держав відіграє й залежить від стану сталого балансу між потребою та пропозицією енергетичних ресурсів на власному внутрішньому національному енергетичному ринку. Також, відмітимо всю важливість ролі в процесах забезпечення національної енергетичної безпеки держави, яку відіграють енергетичні запаси та поклади енергоносіїв (можуть бути у виробничій експлуатації або бути в стані консервації) під час будь-яких цінових коливань індексів на міжнародних платформах оптової торгівлі енергетичних продуктів.

Натомість згадані економічні особливості дослідження тісно переплетені в одночасній компонентній взаємодії з механізмами управління з забезпечення національної енергетичної безпеки. В підтвердження визначеного відмічено, що енергетичну безпеку держави потрібно розглядати в розрізі національної безпеки, що послідовно виявляється в площині економічної безпеки і є необхідною умовою самодостатнього існування та прогресивного розвитку держави [2].

Натомість в контексті розгляду надсистеми національної безпеки країни у формі вивчення від похідної її компоненти, а саме енергетичної безпеки, науковці зазначають, що концепція стійкості в енергетичній безпеці визначається як ключовий елемент забезпечення безперерйного та ефективного функціонування енергетичних систем у невизначених та загрозованих умовах [3].

Відповідне твердження чітко демонструє важливість ролі чинника сталої роботи енергетичної галузі держави, що можливо повноцінно забезпечити через впровадження та реалізацію динамічно-адаптивного механізму публічного управління, який забезпечить комплексну енергетичну безпеку енергетичної системи на національному рівні держави.

Якщо детально розкрити понятійне розуміння та сутність національного рівня енергетичної безпеки держави, то присутня необхідність у визначенні умов функціонування відповідного щабля безпеки в сенсі становища міжнародної взаємодії з іншими національними енергетичними системами різного рівня. Отже, дослідники зазначають, що істотний внесок у глобальну енергетичну безпеку вносить прозорість, стабільність і передбачуваність національних систем регулювання. Їхньому вдосконалюванню могли б сприяти відповідні міжнародні угоди, такі, як Європейська енергетична хартія й зусилля країн її учасниць по зміцненню міжнародного співробітництва в області енергетики [4].

Також неможливо обійти питання відповідного вивчення в частині ризиків та небезпек, які існують та виникають для енергетичних систем держав-лідерів в умовах постійних змін функціонування у різних сферах життєдіяльності людства. Загалом, думка дослідників з зазначеного полягає в тому, що в умовах перманентної світової енергетичної кризи та її посилення на тлі повномасштабної агресії росії в Україні на перший план у світі виходять питання щодо ризиків для національної енергетичної безпеки. Водночас у світі триває четвертий енергетичний перехід, що потребує вибудовування нової концепції енергетичної безпеки країнами, які є як постачальниками енергетичних ресурсів, так і їх споживачами [5].

Виходячи з наведеного та з метою реалізації дієвого інструментарію протистояння загрозам та небезпекам сталому функціонуванню національних енергетичних безпекових систем держав-лідерів постає питання побудови концепції підготовки підґрунтя для теоретико-практичних основ запровадження динамічно-адаптивного механізму управління із забезпечення енергетичної безпеки країни в умовах дії глобальних трансформаційних процесів перерозподілу світових політичних впливів між державами-гегемонами.

Разом з тим, окремо визначимо окрему гостру потребу у налагодженні міждержавних взаємозв'язків у процесах міжнародної співпраці та обміну досвідом з забезпечення власних національних енергетичних безпек при протидії небезпекам та загрозам глобального рівня. Відтак, зазначимо, що без міжнародного співробітництва шанси забезпечити глобальну енергетичну безпеку та здійснення енергопереходу є мізерними. Світова спільнота повинна усвідомити неможливість забезпечення глобальної енергетичної безпеки та здійснення глобального енергопереходу якщо країни віддадуть пріоритет самозабезпеченню над інтеграцією та торгівлею [6].

Надалі можливо у відповідному дослідженні окреслити один з яскравих прикладів сприятливого впливу міжнародних енергетичних організацій на формування та реалізацію стратегій національних енергетичних безпек держав світу. За сприянням Міжнародного енергетичного агентства проводиться розробка політики забезпечення енергетичної безпеки на світовому та національному рівнях, розвивається міжнародна співпраця в енергетичній сфері, відбувається обмін досвідом та технологіями, відслідковується рівень впливу на екологію та розробляються рекомендації по зниженню небезпечного впливу. Все це сприяє вдосконаленню енергетичної політики на національному рівні та сприяє сталому енергетичному розвитку світу [7].

Водночас не тільки міжнародні енергетичних організацій цивільного спрямування займаються питанням захисту

енергетичних інтересів держав учасниць, але й і військово-політичні союзи регулюють безпекові програми та моделі національних енергетичних безпек держав. Таким прикладом союзу, в який входить 32 провідних держав світу, є міжнародна міжурядова організація НАТО [8], яка є по суті військово-політичним союзом, який у своїй діяльності приділяє значну увагу захисту інтересів держав учасниць в енергетичній безпеці на різних рівнях.

У підсумку відповідного дослідження можливо зазначити, що здобутки розкриття практичних та теоретичних сторін питання досвід світових держав-лідерів в забезпеченні національної безпеки в енергетичній сфері показали свою багатогранність й важливість та є вагомим теоретико-фаховим внеском у майбутній науковий базис новітнього механізму публічного управління забезпечення енергетичної безпеки України.

Література:

1. Помаза-Пономаренко А., Тарадуда Д. Розвиток енергетичної сфери як імперативу енергетичної безпеки та національної економіки. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 9 (2024). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.9>
2. Янишен Б. Енергетична безпека як складова національної безпеки: понятійний апарат і смислові взаємозв'язки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Т. 1. Вип. 36. С. 173–178.
3. Бондаренко С., Коротченко О. Стійкість як новітній концепт енергетичної безпеки. *Social development and Security*. 2023. Т. 6. № 6. С. 215–240.
4. Загурська-Антонюк В., Грицишен Д. Управління національною енергетичною безпекою в умовах глобалізації сучасного світу. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 3 (26). С. 107–120.
5. Мазаракі А., Мельник Т. Енергетична безпека: нові виклики та світові тренди. *Scientia fructuosa*. 2024. № 3. С. 4–22. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(155\)01](https://doi.org/10.31617/1.2024(155)01)
6. Рябець Н., Тимків І. Глобальна енергетична безпека: концепт, фактори та шляхи забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61 (2024). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-120>

7. Паламарчук Д., Паламарчук Н. аналіз енергетичної політики країн-учасниць міжнародного енергетичного агентства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. No. 16. С. 39–45. DOI: [https:// 10.32702/2306-6814.2021.16.39](https://10.32702/2306-6814.2021.16.39)

8. The North Atlantic Treaty Organization. Official website. URL: <https://www.nato.int/cps/uk/natohq/index.htm>